

LINDA DUIITS
EINDELIJK
WETEN
WAT
SEKS IS

'Linda Duits schrijft vakkundig, helder en met humor.'
- *NRC Handelsblad* over *Dolle mythes*

Inhoud

Inleiding	7
Leeswijzer	11
Hoofdstuk 1: Een handeling	13
Wat is er aan de hand? Behendig batsen	14
Hoe is dat zo gekomen? Van biecht tot mobiele telefoon	23
Kan het ook anders? Voorbij coïtus	36
Slotgedachte	43
Hoofdstuk 2: Een geschenk	45
Wat is er aan de hand? Seks volgens een script	47
Hoe is dat zo gekomen? Het erfgoed van Eva en Maria	59
Kan het ook anders? Ethisch rondsletten	70
Slotgedachte	79
Hoofdstuk 3: Een identiteit	81
Wat is er aan de hand? Uit de kast, in de soep	82
Hoe is dat zo gekomen? Historische handelingen	93
Kan het ook anders? Iedereen fetisjist	110
Slotgedachte	116
Hoofdstuk 4: Een belofte	119
Wat is er aan de hand? Sex sells	121
Hoe is dat zo gekomen? Van minst naar meest aanstootgevend	128
Kan het ook anders? Inspelen op de lust van de ander	138
Slotgedachte	146
Hoofdstuk 5: Een beroep	149
Wat is er aan de hand? Onderhoudsseks	151
Hoe is dat zo gekomen? Stigma en zuivering	167
Kan het ook anders? Fantasieën over werk	177
Slotgedachte	184

Conclusie	187
Gebruikte literatuur	191
Dankwoord	203

Hoofdstuk 1

Een handeling

Als ik met mijn hand door je haar ga, is het dan seks? Ik aai je gewoon een beetje over je hoofd, zoals met een vreemde kat op straat. Geen seks toch? En wat als ik kroel, met mijn vingers, zo in je nek, bij je haar-grens? Is dat gewoon affectie? Of is het al zo intiem dat het seksueel wordt? Misschien nog geen seks maar een proloog? Een aanzet, een opening, een voorspel zelfs?

Bij dat laatste woord denk ik altijd aan een zinnetje uit een Nederlandse film die ik ergens in de jaren negentig gezien moet hebben. 'Voorspel is voor opa's,' zei een vrouwelijk personage, en ik vond het een stoere grap om te herhalen. Het was me toen en ook nu niet duidelijk wat ze daar nu precies mee bedoelde. Was de term ouderwets? Gaat voorspel te langzaam voor een coole chick als zij? Hoe dan ook, voorspel gaat *vooraf* aan seks en is er dus niet gelijk aan. Als tiener telde ik vingeren nooit mee, dus door iemands haar kroelen al helemaal niet.

Het antwoord op de hoofdvraag van dit boek wordt het makkelijkst gezocht in de biologie. Seks doen we voor de voortplanting, dus seks, dat is neuken. Penissen die in vagina's gaan: dat is seks, duh! Daar hoeft toch geen heel boek over te gaan! Maar in dat geval zijn de mannen die 's nachts de darkroom van fetisjclub Church bezoeken nog kuiser dan de Heilige Maagd Maria. Zelfs als we het wat ruimer nemen, komen we er niet. Want er zijn genoeg mensen – homo's, lesbo's, bi's en ja, ook hetero's – die tijdens hun sekscapades penetreren noch gepenetreerd worden. Bij de diersoort 'mens' is seks veel meer dan wat genen-overdracht. Maar wat dan precies?

Seksuologen Rik van Lunsen en Ellen Laan worstelen ermee in hun boek *Seks!* Seks is subjectief, schrijven ze, en kan daarom niet goed gedefinieerd worden. Toch doen ze een poging. Seks is:

‘elke handeling, elk gedrag, bedoeld om seksueel opwindende gevoelens en de daarbij horende prettige lichamelijke sensaties te ervaren. Of iets wel of geen seks is, hangt dus meer af van de intentie, de bedoeling, dan wat er feitelijk gebeurt. Voor de een kan tongzoenen een seksuele handeling zijn door de opwinding die ermee gepaard gaat, terwijl dat voor de ander niet zo hoeft te zijn’ (p. 27).

Zo bezien is het niet gek als je daarnet van het idee van vingers die door je haar kroelen een beetje of een boel zin kreeg in meer. Maar duidelijkheid biedt de definitie niet. Veel meer dan dat ze een vraag beantwoordt, breekt de definitie van Van Lunsen en Laan het onderwerp open. Dat is maar goed ook, want we zijn pas aan het begin van het boek.

In dit eerste hoofdstuk staat het fysieke domein centraal. Dat wil zeggen: het gaat over seks als handelingen van een lijf, over de daad, of in meer sociologisch jargon: over seks als lichamelijke praktijk. Wat verstaan we onder seks en hoe vaak doen we het? Welke ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat we juist dit doen, en kan het ook anders?

Wat is er aan de hand? Behendig batsen

Wat gezien wordt als seks is dus subjectief, maar dat betekent niet dat er niets te meten valt. Dat werd bijvoorbeeld gedaan door de Amerikanen William Masters en Virginia Johnson. Hij was gynaecoloog, zij aanvankelijk zijn onderzoeksassistent. Samen registreerden ze bij proefpersonen belangwekkende zaken zoals de lengte van de ‘seksuele responscyclus’, die volgens hen bestaat uit vier fasen: initiële opwinding, plateau, orgasme en resolutie. In *Masters of Seks*, de Amerikaanse televisieserie die over het duo werd gemaakt, wordt geclaimd dat zij de eersten waren die zich durfden te branden aan seksuologisch onderzoek. De voice-

over van de trailer claimt zelfs dat hun onderzoek aanleiding was voor de seksuele revolutie. Dat zijn echter dramatiseringen die, zoals dat gaat met dramatiseringen, feitelijk onjuist zijn.

Onderzoek naar seks bestaat al veel langer dan de jaren vijftig. De Franse filosoof en historicus Michel Foucault beschrijft in zijn boeken-serie *De geschiedenis van de seksualiteit* hoe er in de loop van de geschiedenis over seksualiteit is gedacht en geschreven. Hij plaatst het begin van het onderzoek naar seks in de achttiende eeuw. Toen kwam er nood aan analyse, inventarisatie, classificatie en specificatie, schrijft hij in het eerste deel, dat de veelzeggende ondertitel 'De wil tot weten' heeft.

Waar beleid tot dan toe ingegeven werd door moraliteit, moest nu rationaliteit centraal komen te staan. Overheden zagen de bevolking niet langer als 'het volk', maar als een populatie, als een groep met geboorte- en sterftecijfers, die ziektes oploopt, trouwt en nieuwe onderdanen voortbrengt. Het werd politiek en economisch zinvol om die populatie te monitoren, en seks bleek een centrale factor. Foucault stelt dat seksueel gedrag in deze periode 'zowel onderwerp van onderzoek als doelwit van interventie werd' (p. 26).

Maar ook dat was helemaal niet het eerste moment in de geschiedenis dat er onderzoeksinteresse was in seks en seksualiteit. Erwin J. Haeberle, een Duitse seksuoloog, zoekt de wortels van zijn vakgebied in de Oudheid. Hippocrates (460-370 v.Chr.), Plato (427-347 v.Chr.) en Aristoteles (384-322 v.Chr.) hielden zich er al mee bezig. Zij ontwikkelden op basis van observaties theorieën over voortplanting, seksueel gedrag en ethiek. In de Romeinse tijd werd hierop voortgebouwd door artsen. Volgens Haeberle is kennis uit de Oudheid bewaard gebleven dankzij islamitische geleerden als Ibn Sina (980-1037), die inspiratie haalden uit het klassieke werk en een groot deel van hun aandacht op seksuele vraagstukken richtten. Vanaf de zestiende eeuw wordt er in Europa anatomisch onderzoek gedaan, waarbij de geslachtsorganen aan een inspectie worden onderworpen. Daardoor danken we bijvoorbeeld de Latijnse naam voor de eileider, *tuba falloppi*, aan de Italiaanse pries-

ter en arts Gabriele Fallopio (1522-1562). Zulke studies ziet Haerberle als de voorlopers van de moderne seksuele wetenschap.

Handboeken over seksuologie, tot slot, noemen vaak 1906 als het geboortjaar van hun discipline. Toen publiceerde de Duitse dermatoloog Iwan Bloch *Das Sexualleben unserer Zeit*, waarin voor het eerst het idee van seksuologie als aparte discipline werd geopperd. Hij stelde voor dat *Sexualwissenschaft* een interdisciplinaire wetenschap moest zijn. Na de Tweede Wereldoorlog kwamen er academische tijdschriften om zulk onderzoek in te publiceren, en sindsdien is seks driftig geobserveerd, geturfd, gemeten, gewogen en beoordeeld.

Wat telt?

Definitiekwesties hoeven daarbij geen obstakel te zijn. Het is onder psychologen een redelijk geliefde bezigheid om aan mensen te vragen wat zij onder seks verstaan. Zo'n onderzoek is makkelijk opgezet en uitgevoerd. Je stelt een vragenlijst op waarin je verschillende handelingen opsomt en je legt die vragen voor aan een groep mensen. Op de resultaten laat je wat eenvoudige statistiek los en klaar is dr. Klara. Extra handig is dat het in de psychologie gebruikelijk is zulke vragenlijsten voor te leggen aan studenten die daar studiepunten voor krijgen. Dat is de reden waarom we van geen enkele groep ter wereld zoveel weten als van bachelorstudenten psychologie.

Onderzoekers Stephanie Sanders en June Machover Reinisch van het Amerikaanse Kinsey Institute deden in 1991 precies dit. Ze stelden de vraag 'wat telt als seks' in een onderzoek naar soa's. Met de antwoorden daarop hadden ze nooit wat gedaan, zoals wel vaker in de wetenschap gebeurt. De data lagen dus op de plank te verstoffen, tot president Bill Clinton in 1998 op televisie zei: *'I did not have sexual relations with that woman'*. 'That woman' was Monica Lewinsky, en we beleefden de nasleep van Clintons affaire allemaal mee. Bingo, dachten Sanders en Reinisch. Althans, dat stel ik me zo voor, ik heb deze sappige anekdote van Ellen Laan. De Kinsey-onderzoekers schreven een kort artikel voor het goed gelezen medische tijdschrift *JAMA*, waarin ze aantoonde dat

60 procent van hun respondenten orale seks geen seks vond. Vanwege de aansluiting bij de actualiteit besloot de hoofdredacteur, uiteraard na peer-review, de studie met voorrang te publiceren. De conclusie luidde:

‘Deze data laten duidelijk zien dat algemene overeenstemming over wat “seks gehad hebben” is en hoe sekspartners geteld worden, niet vanzelfsprekend is. Van de voorgelegde gedragingen had oraal-genitaal contact de meest ambivalente status. [...] De data wijzen erop dat voorafgaand aan de huidige maatschappelijke discussie, een meerderheid van de studenten aan een grote universiteit in het Midwesten, waarvan de meesten zichzelf als politiek gematigd tot conservatief zagen en waaronder er meer geregistreerde Republikeinen dan Democraten waren, orale seks niet kenmerkte als “seks hebben gehad”’ (p. 277).

Dat viel niet in goede aarde bij conservatieve krachten bij de uitgever. Zij vonden deze publicatie-met-voorrang een ongewenste ondersteuning van Clinton tijdens het impeachment-proces en eisten het ontslag van de hoofdredacteur. Het bedroeft mij te zeggen dat de man inderdaad ontslagen is.

Er is dus veel van zulk onderzoek. Een recenter voorbeeld: in een studie uit 2015 ondervroegen Amerikaanse psychologen 594 heteroseksuele studenten. Ze kregen 21 verrichtingen voorgelegd met als vraag: ‘Zou je zeggen dat je seks hebt gehad met een ander als het meest intieme wat jullie deden ... was?’ Daarna volgde een lijstje met handelingen als ‘diep kussen’ (ik hoop dat dat tongen is), ‘zelfstimulatie met de telefoon’ (ik hoop dat dat sexting is) en ‘standje 69’. De antwoordschaal bestond uit ‘zeker wel seks’, ‘waarschijnlijk wel seks’, ‘waarschijnlijk geen seks’ of ‘zeker geen seks’.

Uit de analyse komen dan aardige weetjes. Een kwart van deze studenten vindt een ander oraal bevredigen zeker wel seks, maar de respondenten zijn gelijk verdeeld over de vier antwoordmogelijkheden.

'Linda Duits bewijst dat seks een onderwerp is als andere onderwerpen. Je verzamelt er kennis over, je denkt erover na, je praat erover, je verschilt erover van mening (of niet), en soms doe je het zelf. Een gedegen boek over alles over seks.'

- Ellen Laan, hoogleraar Seksuologie

De vraag wat seks precies is, houdt Linda Duits al een tijdje bezig. Wat tellen we als seks en waarom maken we de eerste keer penis-in-vagina zo bijzonder? Hoe kan het dat seksuele voorkeur onderdeel is geworden van onze identiteit? En waarom vinden we het geen probleem als mensen bier verkopen met seks, maar doen we wel moeilijk als mensen seks als baan hebben?

Met veel humor en gebaseerd op grondig onderzoek doorpikt Duits alle vooroordelen rond seks en seksualiteit. Na het lezen van dit grensverleggende en dwarse boek ga je seks buiten de slaapkamer onbevreesd te lijf. Je begrijpt je eigen seksualiteit beter in relatie tot anderen en de samenleving waarin die is gevormd. Of je nu he, ho, a of bi bent.

'We love Linda, we love seks, dit boek is ALLES. Lees het. Of niet. Zelf weten.'
- DAMN, HONEY

Sociaalwetenschapper Linda Duits is publicist, onderzoeker en docent. Eerder schreef zij de boeken *Meisjes kijken*, *Dolle mythes* en *Seks op z'n Duits*.

NUR 740
www.uitgeverijtenhave.nl

ten have